

François Béguin («Architectures et paysages») relativitza el problema estètic i centra tota la seva atenció en el concepte d'*intégration*: cal, suposant que sigui possible, «integrar» el nou en el vell, imitant els colors, camuflant les formes? En aquesta mateixa línia «artificialista» s'inclou la comunicació d'Alain Roger, professor d'Estètica a la Universitat de Clermont III. A «*Ut Pictura Hortus*. Introduction à l'art des jardins», Roger busca els orígens de la definició moderna de paisatge i els troba en el jardí de l'època romàntica, un jardí concebut com a imitació literària d'escenes conegudes, com a reproducció en miniatura de les pintures de paisatge.

A «L'esthétique de la Belle Nature. Problèmes d'une esthétique du paysage», Nicolàs Grimaldi, professor de la Universitat de Bordeaux III, pretén caracteritzar en què consisteix la bellesa de la natura. Amb gran habilitat l'autor analitza aquelles condicions subjectives per les quals un paisatge sembla tenir una dignitat estètica, partint de la base que «la nature a pour nous une beauté esthétique en tant que nous portons sur elle le même type de jugement que nous portons sur une oeuvre d'art» (p. 116). Tanmateix, Grimaldi conclou que «notre intérêt pour la belle nature n'est donc pas véritablement esthétique, mais précisément métaphysique» (pp. 122-123).

Les dues últimes comunicacions són la de Murielle Gagnebin, professora d'Estètica a la Universitat Jean-Moulin de Lyon, i la de Bernard Bourgeois, professor d'Història de la Filosofia a la mateixa Universitat. En el primer cas («La repré-

sentation fantasmique du paysage comme condition de sa possibilité et de sa perception») s'analitza, des d'un punt de vista estètic-simbòlic, la producció pictòrica paisatgista de Cézanne, Max Ernst, Mondrian i Dedicova. En el segon cas («L'idéalisme allemand devant la beauté naturelle et l'embellissement de la nature») s'estudien, aplicades al paisatge, les teories conceptuals sobre la bellesa dels dos màxims representants de l'idealisme alemany: Kant i Hegel.

El llibre s'acaba amb una interessant taula rodona en la qual intervenen tots els inscrits en el col·loqui. L'editor —és una llàstima— l'hi dedica poques pàgines, amb la qual cosa les intervencions apareixen excessivament resumides. Hagués estat preferible allargar al màxim la taula rodona i eliminar els dos annexos finals, poc receixits i força desconnectats del debat («Les aveux d'un amateur de paysage» d'Odile Marcel i «Vers un dictionnaire partial du paysage» de Gilbert Lascault).

Joan Nogué i Font

MORRIS, D., 1982, *Self-Reliant Cities: energy and the transformation of Urban America*, San Francisco, Sierra Club Books.

Del 14 al 16 d'octubre del 1984 va tenir lloc a la Universitat de Nebraska, a Lincoln, el «National Colloquium on Community Energy Management as an Eco-

omic Development Strategy». S'hi van presentar una quarantena de ponències, referents totes a la problemàtica energètica i a les estratègies de desenvolupament basades en el manegament local de l'energia.

Com a conferenciant convidat va intervenir David Morris. El seu parlament, «Tancant el cicle: l'eficiència i el desenvolupament econòmic», va versar sobre l'anàlisi de l'actual procés de desenvolupament: «En el transcurs dels darrers cent anys el nostre sistema econòmic s'ha basat en dos principis: els baixos costos d'operació (preus decreixents de l'energia) i els baixos costos d'abocament de residus. El resultat ha estat un sistema energèticament molt ineficient i que trenca el cicle econòmic de producció-consum-abocament. L'eficiència energètica i l'eficiència econòmica han demostrat ser incompatibles. Però els augments dels preus de l'energia i dels costos d'abocament de residus, en el transcurs de la dècada dels setanta, estan fent més compatibles l'eficiència i el desenvolupament econòmic. Augmentar l'eficiència vol dir aprofitar al màxim els recursos locals. Això a la vegada afavoreix un procés econòmic més integrat i un paper més actiu de les comunitats locals en la planificació del desenvolupament econòmic».

Però, qui és en David Morris? David Morris, director del Institute for Local Self-Reliance, és un dels pioners americans que proposen l'augment de la independència local. Des de la revista *Self-Reliance*, de la qual van aparèixer 28 números entre 1976 i 1982 (per cert no hi és a cap biblioteca de Barcelona), va influir

en gran manera en tots aquells sectors de la societat americana (i per descomptat, de fora de Nord-amèrica) que contempren l'acció a nivell local com a contrapunt d'un sistema econòmic-polític basat en les grans corporacions i les macroadministracions, que si per alguna cosa s'han caracteritzat és per la seva ineficiència a tots nivells.

David Morris, amb més de deu anys d'experiència al front del Institute for Local Self-Reliance, ha estat, a la vegada, un incansable conferenciant i un incansable escriptor, tal com ho demostra la publicació constant de llibres i treballs seus. Des dels seus clàssics *Neighborhood Power: The New Localism* (fins ara l'únic traduït al castellà) i *Kilowatt Counter: Introduction to Energy Concepts and Practices*, fins al seu recent *Be Your Power Company*, tot passant per *Self-Reliant Cities: Energy and the transformation of Urban America* i per *New City-States*, David Morris se'ns presenta com un analista ben original, amb una visió de futur ben atractiva si la comparem amb la grisor i manca d'imaginació que tots els clergues del sistema econòmic imperant demostren quotidianament.

Però no solament destaca com a analista, sino que alhora ha actuat com a consultor per a centenars d'ents locals preocupats per l'augment de despeses en conceptes energètics. Un treball modèlic en aquest tema és *Planning for Energy Self-Reliance: The Case Study of the District of Columbia*. Ara bé, en aquesta recensió em centraré en el seu llibre *Self-Reliant Cities* per l'originalitat de l'anàlisi que fa de les ciutats tal com avui les co-

neixem i per les suggerents idees que ens aporta de cara al futur.

David Morris raona que la pèrdua de l'autososteniment energètic local, en el transcurs dels anys en què s'han imposat els combustibles fòssils, l'automòbil i les companyies elèctriques i de gas, va anar acompanyada de la pèrdua de poder local en benefici de les administracions per sobre del municipi i de les corporacions econòmiques sense cap mena d'arrelament a la comunitat. Les ciutats que una vegada havien produït els seus propis aliments, la seva pròpia energia i els seus propis béns, han esdevingut cada vegada més dependents de matèries importades de fora. Les comunitats densament poblades han ignorat les seves relacions amb la trama natural: han inutilitzat sòls fèrtils, han desviat els rius i els han convertit en clavagueres, han abocat tota mena de residus al mar i a l'aire, etc. Donat que la Terra és un sistema limitat i que disposa de recursos finits, l'autor ens proposa convertir la ciutat en un laboratori on posar a prova la nostra capacitat de viure —o almenys de sobreviure— en una nova època caracteritzada pel fet que les ciutats descobreixen i aprenen a manegar els seus propis recursos, sobretot els energètics, donat que tota ciutat està emplaçada en un tros finit de terra i té un accés limitat als recursos.

El llibre està dividit en dues parts. La primera titulada «Perdent el control». Dibuixa l'evolució de les àrees urbanes, des dels pobles petits, independents, autosuficients, fins arribar a les grans ciutats, totalment dependents de matèries importades. Aquesta part del llibre és de

caràcter històric i cada capítol està ordenat cronològicament.

Els dos primers capítols tracten de la relació directa de les tecnologies i les fonts d'energia per donar forma i autoritat a la ciutat. El primer, «Donant forma a la ciutat americana: de la fusta al carbó i al petroli», descriu com la descoberta del carbó i la invenció de la màquina de vapor es van combinar per permetre el desenvolupament de la ciutat industrial, i van fer que la ciutat tingués autoritat per protegir la salut i la seguretat dels seus ciutadans (subministrament d'aigua, recollida d'escombraries, etc.). Quan el petroli i el motor de combustió interna van penetrar en la societat, la tendència anterior va canviar i es crearen àrees metropolitanes sense centres. El capítol segon, «Mirant la xarxa elèctrica: de les centrals elèctriques de barri al sistema elèctric continental», explica la relació entre les ciutats i les seves fonts d'energia. Relaciona també la mida de les plantes productores d'energia amb la capacitat de la ciutat per a controlar la indústria elèctrica: mentre que abans les xarxes elèctriques eren controlades per les ciutats, ara el subministrament d'energia elèctrica és una vasta i complexa xarxa continental regulada per l'estat i les agències federals, però cada vegada esdevenen més incomprensibles fins i tot per als seus propis enginyers-managers.

Els dos darrers capítols de la primera part (caps. 3 i 4) consideren el rol canviant de la ciutat dins del sistema polític-econòmic nord-americà: un titulat «Governant la ciutat: l'autoritat municipal i la planificació», i l'altre «Finan-

gant la ciutat: el poder de la borsa». En els darrers cent anys les despeses municipals han experimentat un dramàtic increment, i també les competències i l'autoritat de la ciutat per a planificar el seu futur. Però mentre la ciutat anava esdevenint directament implicada en el procés de desenvolupament, s'ha trobat subjecta a forces fora del control local. L'economia local és poca cosa més que una petita part del mercat global, i el destí d'una ciutat depèn freqüentment de decisions preses en les sales de juntes de grans corporacions ben distants de la ciutat. La dependència de les ciutats de corporacions remotes és paral·lela a la subordinació creixent de les ciutats a governs remots.

La segona part, «Guanyant l'autonomia», explica els diferents esforços de les ciutats per a reduir la seva dependència de les fonts d'energia importades, i com aquest esforç gradualment s'ha anat eixamplant vers un afany per assolir l'auto-sosteniment.

El primer capítol de la segona part (cap. 5), titulat «Una conjuntura crítica», dóna una ullada als canvis sense precedents que en la conjuntura energètica mundial han marcat una línia divisòria en el desenvolupament urbà.

El capítol sisè descriu «Els primers passos» que han estat presos per aquelles comunitats que han implementat el maneigament energètic local: bases de dades locals, eficiència energètica, noves ordenances municipals per a edificació i ús del sòl («el dret a la captació del sòl»), la balança municipal de pagaments (tanta energia entra al municipi quants diners

surten cap a fora), la participació ciutadana en la planificació i en l'ús de l'energia... Cita també l'exemple de la ciutat de Davis, ciutat universitària californiana de 36.000 habitants, pionera en la gestió i ús eficient de l'energia, on hi ha 28.000 bicicletes i on aquests vehicles constitueixen el 40 % del tràfic total.

El tercer capítol de la segona part (cap. 7), «Sistemes energètics a escala humana», constata l'emergència en l'ús de les fonts d'energia locals, i dóna credibilitat a la idea d'auto-sosteniment energètic. Les noves tecnologies per a la captació i l'ús de les fonts d'energia renovables d'origen local (per augmentar l'eficiència energètica, per reciclar els residus...) donen a les ciutats l'oportunitat d'assolir la seva independència energètica. Aquestes tecnologies tenen alguns trets comuns: poden aplicar-se econòmicament a escala comunitària, poden subministrar energia a la xarxa centralitzada (la llei anomenada PURPA -Public Utility Regulatory Policies Act-, aprovada l'any 1978, va eliminar el monopoli legal que les empreses elèctriques americanes tenien sobre la producció d'energia, i va permetre que els petits productors independents poguessin estar connectats a la xarxa elèctrica i vendre els seus excedents a la companyia) o reduir la necessitat de noves instal·lacions productores d'energia convencionals (tèrmiques i/o nuclears), que produeixen un impacte econòmic positiu a la comunitat, creen nous llocs de treball i redueixen la producció de residus i les despeses d'energia.

El capítol vuitè, «Finançant la transi-

ció», és potser el capítol més important, ja que descriu diferents tècniques de finançament que han estat emprades per a capitalitzar les noves empreses energètiques o els programes de manegament d'energia. Morris ha trobat que l'element clau en qualsevulla tècnica de finançament és fer que la persona o institució que compra qualsevol d'aquests sistemes energètics pagui més després de la compra que abans. El nou equipament és pagat mitjançant els estalvis energètics generats. Això molt sovint requereix que el municipi i la companyia elèctrica local arribin a acords especials amb institucions financeres. Tant el municipi com la companyia elèctrica manegen elevades sumes de diners, serveixen àrees geogràfiques limitades i són directament o indirecta controlats pel públic que serveixen.

El darrer capítol, «La ciutat ecològi-

ca», fa un teixit amb tots els fils conductors del llibre. Discuteix la ciutat ecològica, una ciutat que fa de l'eficiència el seu principi de govern (però no l'eficiència únicament econòmica!). Discuteix la ciutat del futur, aquella que transforma les seves relacions tradicionals parasitàries amb la trama natural de la terra on s'insereix, en unes relacions més simbiòtiques i mútuament benèfiques.

En resum, l'obra de David Morris que comentem hauria de ser una lectura recomanada a totes les persones que estiguin relacionades amb el municipi, o a qualsevulla persona interessada en el govern local, en la petita empresa privada o cooperativa local, o, simplement, en la seva comunitat.

Josep Puig